

Kaj nas uči čebela

Urša Mak, vrtec Miškolin, Novo Polje c. VI/1, 1000 Ljubljana

Izvleček

Vse premalo se zavedamo pomena čebele. Zato je potrebno čim prej ozaveščati otroke o njihovem pomenu za človeštvo. Otroci si stvari lažje zapomnijo, ko so v dejavnost vključena vsa čutila. Bolj, ko je spodbudno in pestro okolje v katerem otrok odrašča, tem bolj se razvijajo možgani. Čebele so nam lahko lep vzor za spoznavanje medosebnih odnosov, skrbi za okolje, seznanjanje z naravo in živimi bitji v njej. Vse to nam omogoča projekt API s svojo API pedagogiko. API terapija pa nam omogoča, da otrokom na zanimiv in atraktiven način približamo čebelje produkte in ozavestimo njihov pomen.

Abstract

We are all to unaware of the importance of the bee. Therefore, it is necessary to make children aware of their importance for humanity very early in their development. Children find it easier to remember things when all their senses are involved in the activity. The more stimulating and varied the environment in which a child grows up is, the more their brain develops. Bees can be a good example for us to get to know relationships, care for the environment, get to know the nature and living beings in it. All that is possible by API project with its API pedagogics. API therapy allows us to bring bee products closer to children in an interesting and attractive way and we raise awareness of their importance.

Uvod

Že v 19. stoletju so kranjski čebeli pripisali same dobre lastnosti: mirnost, pridnost, krotkost, zgodnja in pogosta rojivost ter donosnost. Njihova značilnost pa je pepelnato siva obarvanost. (Šalehar, 2011).

Otroci si lažje zapomnijo, če je v dejavnost vključenih čim več čutil, torej poti v spomin vodijo preko gledanja, poslušanja, tipanja, okušanja in vonjanja. Bolj, ko je pestro, raznoliko in spodbudno okolje v katerem otrok odrašča, tem bolj se razvijejo možgani. Toliko lažje bo otrok pozneje računal, slikal ali igral klavir. (Kolb in Miltner, 2005)

Znanje se posebno dobro usidra v spomin, kadar se obenem aktivirata obe obli: kdor poveže abstraktno, kot so številke ali črke (leva polobla), s konkretnim, na primer s slikami (desna polobla), si bo lažje zapomnil abstraktno (ibid).

Življenje čebel je zelo lep vzgled za vzgojo otrok na vseh področjih. Tako se lahko z opazovanjem samega panja in čebelje družine otroci seznanjajo, opazujejo in primerjajo življenje čebele s svojim življenjem v domu in vrtcu. Z opazovanjem čebel na prostem in v panju otroci razvijajo socializacijo in individualizacijo.

Pri socializaciji otroci usvajajo družbene vrednote, norme, pravila, pričakovanja. Čebele, s svojo hierarhijo in natančno določenim delom v panju, so zelo dober primer osvajanja vrednot in pravil. Otroci lahko z opazovanjem panja v živo, ali z interaktivnim panjem, spoznavajo, kako si čebele razdelijo delo, kako se sporazumevajo, kakšna pravila imajo ... Ob opazovanju vsega tega se otroci s pomočjo vzgojitelja lahko poistovetijo s čebelo in tako na aktiven način spoznavajo abstraktne pojme, kot so: vrednote, družina, prijateljstvo, zdravje, odgovornost ...

Z opazovanjem čebele v naravi spodbujamo proces individualizacije, to je proces, v katerem se razvija posameznikova osebnost, njegove temeljne in posebne – enkratne značilnosti, interesi, volja, čustva, miselnost, značaj in temperament, sposobnosti ter njegovo znanje in spretnosti (Musek, 1997). V naravi lahko posameznik razvija vse zgoraj našteje lastnosti. Tako s pravim pristopom ob pogovoru s strokovno delavko izgubi strah pred čebelo, nauči se pravilnega ravnanja in obnašanja ob čebelnjaku in umiku od čebel, seznaneni se s pravili lepega vedenja, pridobiva nove informacije o življenju na splošno, ki jih kasneje uporabi v vsakdanjem življenju.

Biotska raznovrstnost

Biotska raznovrstnost (biodiverziteteta, biotska pestrost, raznolikost) je raznolikost živih bitij. Vključuje vse rastline, živali in druge organizme. Vsi organizmi so med seboj tesno povezani in se med seboj dopolnjujejo, sami pa ne bi mogli preživeti. Tudi ljudje smo, kot del narave, močno odvisni od biotske raznovrstnosti, zato je pomembno, da se njenega pomena zavedajo že otroci (Pibernik et al., 2021).

Biotska raznovrstnost nam zagotavlja številne dobrine, ki se jih največkrat ne zavedamo: hrano, čisto vodo in kisik. Najbolje jo varujemo z ohranjanjem življenjskega prostora organizmov. Okolja ne spreminjamo po nepotrebnem. Otroke učimo z vzgledom tako, da smo prijazni do živali, ne uničujemo rastlin in gob ter v naravi ne puščamo odpadkov. Hišnih ljubljencev v naravo ne puščamo nenadzorovano (ibid.).

»Otroci začnejo odkrivati, doživljati in spoznavati okolje hkrati z razvojem lastnih miselnih sposobnosti in osebnostnim razvojem. Dejavnosti v okolju in na okolje vodijo k oblikovanju miselnih operacij, pa tudi k oblikovanju temeljnih pojmov, kot so pojem živega, k spoznavanju odnosov med predmeti in odnosov med bitji ter okoljem, v katerem živijo. Tako je spoznavanje okolja hkrati cilj in proces, postopoma se oblikujejo pojmi in razvije domišljija.« (Karnel et al., 2001:159.).

S sprehodi po bližnjem gozdičku, travniku in z opazovanjem življenja na vrtčevskem igrišču, z razvrščanjem cvetlic (travniških) po barvi, s prirejanjem predmetov in živali iz narave po velikosti, s štetjem predmetov in živali, z merjenjem s koraki, palicami in metrom čebelnjak, s postavljanjem hipotez – ali se bo kamen potopil ali bo plaval, z izvajanjem poštenih poskusov – med kot sredstvo za balzamiranje, razvijamo otroške spretnosti in sposobnosti, kako uporabiti izkušnje, kako ravnati s podatki, kako sklepati in razlagati. S postavitvijo žuželčnika in sajenjem medovitih zelišč na igrišču vrta so otroci pridobili možnost opazovanja še drugih opravevalcev. S tem so razvijali

spoštljiv odnos do narave, bogatili besedni zaklad, spoznavali, da se živa bitja med seboj sporazumevajo, odkrivali, da živa bitja iz okolja nekaj sprejemajo in v okolje nekaj dajejo (Kurikulum, 1999).

Ker je bila lanska pomlad zelo mrzla, saj je bila velika pozeba, smo se odločili, da bomo na igrišču vrtca posadili čebelam prijazna zelišča in jim s tem malo olajšali pot do hrane. Tako smo skupaj z otroki pozno spomladi posadili medovita zelišča – borogo, rožmarin, koriander, timijan, baziliko, sivko, mačjo meto, žajbelj, meliso in šetraj. Otroci so skupaj s strokovnima delavkama skrbeli za zelišča, jih zalivali in opazovali, kdo vse jih je obiskal. Spoznavali so, kaj rastlina potrebuje za rast, njihov pomen za človeka in kje lahko zelišča uporabijo. Vključili smo tudi starše, saj so imeli otroci za nalogo prinesiti recept z zelišči. Tako smo po receptu pripravili medeni napitek, rožmarinove palčke, skutin zeliščni namaz, zeliščni pire krompir. Iz vseh receptov smo izdelali knjižico Medvedje-čebelji zeliščni recepti iz Miškolina. Vsako zelišče so otroci imeli možnost poskusiti, otipati in povonjati.

V poletnem času smo zelišča iz vrta izkoristili za pripravo Pehetinega zdravilnega napitka in jih posušili na zraku tako, da smo okrasili lopo na igrišču in jo spremenili v Pehtin dom, kjer smo se sladkali z zeliščnim čajem in medenjaki, ki jih je za nas spekla teta Pehta.

Tako smo otrokom na zanimiv način približali pomen zelišč in pomagali čebelam, da so lažje preživele leto.

API pedagogika

Temelj programa, ki se je pričel s pilotnim programom 2019/20 in je vključeval pet ljubljanskih vrtcev, je prepoznavanje čebeljega vedenja, ozaveščanje osebne odgovornosti, skrb zase in skupna varnost. Prav varnost je na prvem mestu; otroke je potrebno naučiti primerne obnašanja v bližini čebel. Enako pomembno pa je tudi, da razumejo pomembnost sobivanja z naravo. Pri tem pa je pomembna empatija, prepoznavanje razlik in podobnost med človekom in čebelo. S tem že najmlajši otroci ozaveščajo človekov vpliv na okolje in na možnost odločitve, kakšen ta vpliv bo (Ilič, 2020).

Program spodbuja otroke k miselni aktivnosti ter jih načrtno in sistematično navaja na aktivno učenje. Otroci sodelujejo v iskanju, odkrivanju, oblikovanju, sprejemanju in usvajanju znanja in s tem razvijajo sposobnosti in osebne lastnosti (ibid.).

API terapija

»Apiterapija obsega na tradicionalnih znanjih, izkušnjah posameznikov in kliničnih raziskavah temelječe preventivne in kurativne metode zdravljenja ljudi in živali s pomočjo zdravilnih učinkovin čebeljih pridelkov in čebel.« (Register nesnovne kulturne dediščine, 2022).

»Današnja apiterapija temelji na izkušnjah ljudske medicine ter posameznikov in na kliničnih raziskavah, apiterapevti pa odkrivajo tudi nove možnosti zdravljenja s pomočjo čebel in njihovih pridelkov ter jih vključujejo v apiturizem (Ilič, 2020)«.

Aerosolna apiterapija skrbi za kvaliteten zrak v igralnici. Podpira imunski sistem. Ustvarja ugodne čustveno-socialno klimo. Prispeva k zdravju in zdravemu načinu življenja in je priložnost za spontane in vodene igre. Prav tako pa omogoča opazovanje in zaznavanje s čutili, spreminjanje materialov in njihovih lastnosti (Ilič, 2020).

Pri načrtovanju uporabe aerosolne apiterapije je potrebno razločevati med fiziološkimi in pedagoškimi cilji. Tako je bil moj namen pri uvajanju apiterapije seznanjanje s čebeljimi produkti in zaznavanje s čutili. V ta namen smo povabili gospo Nino Ilič, ki nam je predstavila čebelje produkte in nas presenetila z interaktivnim panjem. Otroci so pri seznanjanju s čebeljimi produkti uporabili čutila, jih okušali, tipali, primerjali med seboj. Urili so se v zaznavanju okusov.

Evalvacija

Na začetku programa so otroci zelo malo vedeli o čebeli in njenem pomenu za človeka. V nadaljnjem času izvajanja programa pa se je njihovo znanje in zavedanje okrepilo. Usvojili so pomen in zavedanje, da je čebela kljub svoji majhnosti prijazna, pridna in koristna živalca. S tem projektom so otroci pridobili na vseh področjih razvoja.

Zaključek

Projekt pokriva vsa kurikularna področja. Izvajamo ga lahko tako v igralnici kot na igrišču, travniku, v gozdu, na taborih ali sprehodih. Z raziskovanjem okolice spodbujamo razvoj otrokove domišljije, bogatimo njegov besedni zaklad, skrbimo za zdrav način življenja in naravo, učimo pravih lepega vedenja ...

»Otroci so kot vosek; obdržijo tako obliko, kot jih oblikujemo. «

Članek objavljen v Zborniku povzetkov in prispevkov Mednarodna konferenca "Api pedagogika" (1 ; 2022 ; online)

LITERATURA IN VIRI

1. Samostojna publikacija

Kolb, K., Miltner, F. (2005). Otroci se zlahka učijo. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba d.d.

Kroflič, R., Marjanovič Umek, L., Videmšek, M., Kovač, M., Kranjc, S., Saksida, I., Denac, O., Vrlič, T., Krnel, D., Japelj Pavšič, Barbara (2001). Otrok v vrtcu – priročnik h kurikulu za otroke. Maribor: Obzorja.

Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.

Musek, J. (1997). Psihologija človeka in družbeno okolje. Ljubljana: EDUCY.

2. Članki v revijah

3. Prispevki v zbornikih, enciklopedični sestavki in poglavja v knjigah

prof. dr. Šalehar, A. (2011). Predgovor. V: Obstaja pa ena pridna in utrjena čebela, taka je kranjska/Gregori, J. (ur). Višnja Gora, Lukovica 2011: Regijska zveza Petra Pavla Glavarja, Ivančna Gorica, in Čebelarstva zveza Slovenije, Javna svetovalna služba v čebelarstvu, Lukovica.

4. Spletni viri

Register nesnovne kulturne dediščine. [Apiterapija | Nesnovna kulturna dediščina Slovenije \(nesnovnadediscina.si\)](https://apiterapija.com/slovenija), 12. 3. 2022.

5. Interno gradivo

6. Drugi viri

Ilič, N. (november, 2020). API vrtec 2020, Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja socialno podjetje.

Pibernik, M., Koderman, B., dr. Bevk, D. (2020), Čudovita pestrost živega – Kako jo predstaviti otrokom v vrtcu. Ljubljana: Nacionalni inštitut za biologijo. webmail.arnes.si :: [Zgibanka za vrtce.pdf](#), 12. 3. 2022.

Stojanović.I. ,Čebela in biodiverziteteta. (oktober, 2020). API vrtec 2020/2021, Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja socialno podjetje.

Prispevek objavljen v Zborniku povzetkov in prispevkov 1. mednarodna konferenca API – pedagogika 2023 (ISBN: 978-961-96183-0-1, COBISS-ID: 145073923)